

Energipolitik som intressepolitik

Det krävs klara signaler om energipolitiken. Såväl användningen som tillförseln av energi är förknippad med omfattande investeringar i utrustning med lång livslängd, och med långa ledtider i investeringsprocessen. Regering och riksdag har emellertid som bekant haft svårt att ge sådana signaler. När de väl har kommit har de visat sig vara motsägelsefulla eller av andra orsaker sakna trovärdighet (t ex beslutet om förtida kärnkraftsavveckling). Huvudskälet till detta är inte att energifrågorna är komplicerade, vilket de i och för sig är, utan att de politiska partierna är splittrade. Detta gäller såväl internt inom socialdemokratin som inom och mellan de borgerliga partierna.

Även om de politiska beslutsfattarna är valhanta skulle detta inte behöva innebära några problem, så länge som det finns en vital energipolitisk debatt, grundad på analys av sakfrågorna. Det skulle då finnas hopp om att olika frågor successivt kommer att redas ut, läget klarna och politiska beslut göras möjliga.

Denna process av saklig debatt och analys försvåras emellertid av två skäl. Det första är partiernas strävan att överbrygga de egna sprickorna (sopa konflikterna under mattan) utan att behöva ta direkt ställning i de sakfrågor som konflikterna rör. I detta syfte försöker man finna tumregler av mer generell natur som alla eller många kan enas kring. Därefter hänger man upp de energipolitiska

besluten på dessa. Därav t ex den skolastiska exercisen kring tolkningen av folkomröstningen, som får ersätta en diskussion med utgångspunkt i den information och de insikter vi har idag.

Det andra skälet är att olika sårin-tressen ser möjligheter till ett gott fiske i energipolitikens grumliga vatten och därför gärna själva bidrar till att hålla vattnet osiktigt. Miljöavgiften för koldioxid från förbränning ger flera färska illustrationer av sårin-tressenas roll. Denna avgift innebär att neddragningen av dessa utsläpp i första hand skall göras av hushållen, inte inom industrin. Vidare skall utsläppen av koldioxid från importerade fossila bränslen reduceras, men däremot inte utsläppen av koldioxid från inhemskt producerade fossila bränslen (torv). Det är uppenbarligen skillnad på koldioxid och koldioxid.

Frågorna om huruvida och hur avvecklingen av kärnkraften skall genomföras, givet den ökning detta innebär av de samlade utsläppen av svavel-dioxid, kväveoxider, koldioxid m m är naturligtvis besvärliga. I vågskålarna ligger svårbedömbara risker för katastrofer av olika slag. Frågorna kräver emellertid ett sakligt grundat och rättvist ställningstagande.

Detta dilemma är obehagligt och partisprängande. Energipolitiska entreprenörer av olika slag har därför skyndat till hjälp för att möta den politiska efterfrågan på frälsning från detta val, eller åtminstone lösningar

som synes vara utvägar.

Ett sådant alternativ är elsparande. Detta alternativ tillmäts idag mycket stor vikt. Tanken är att om vi skulle kunna minska elanvändningen tillräckligt mycket, så skulle vi slippa de kostnader och de utsläpp som nya elproducerande anläggningar medför.

Det är emellertid ett tankefel att möjligheterna till elsparande innebär att ett beslut om avveckling av kärnkraften inte står i konflikt till andra miljömål. *Antingen* är det möjligt att successivt införa ny elsnål teknik utan eller till låga extra kostnader (på den långa sikt det är fråga om, då maskiner och annan utrustning ändå måste bytas) så att kärnkraftsverken inte behöver ersättas med nya kraftverk. Då behövs emellertid inget politiskt beslut om avveckling av kärnkraften; den kommer ändå att successivt avvecklas i takt med att efterfrågan minskar. *Eller* så innebär sådan elbesparing betydande kostnader. Då får emellertid elsparandet även negativa miljökonsekvenser. Skälet är att ekonomiska restriktioner sätter en gräns för alla miljöinsatser. Det finns därför en "budgetram" för miljöåtgärder. I detta fall kommer kostnaderna för elsparåtgärder därför att tränga ut andra aktiviteter för att förbättra miljön.

Det andra alternativet som nu lanseras är biobränslen. Fördelen med biobränslen är att de *i princip* inte ger något nettotillskott till atmosfären, eftersom de utsläpp som uppstår vid förbränning balanseras av upptag när dessa bränslen bildas. Därutöver har biobränslena den politiska fördelen att de erbjuder en möjlighet att slå samman jordbrukspolitik och energipolitiken. Detta tycks göra en ko(l)-

handel mellan Centern och Socialdemokraterna möjlig. Av dessa skäl kommer en energipolitisk uppgörelse, när den väl kommer, med största säkerhet att innebära att stora summor avsätts för att göra biobränslen ekonomiskt attraktiva. Det ser ut att kunna bli bidrag för odling av energigrödor på åkermark, stöd till en etanolfabrik, investeringsstöd eller driftbidrag till nya energianläggningar för biobränslen, etc.

Fliskondenskraft och energiskogs- eller vetesprit är emellertid, som det ser ut idag, mycket kostsamma energialternativ. Även dessa kommer således, precis som ett kostsamt elsparande, att urholka "miljöbudgeten" och därmed få negativa konsekvenser för miljön.

Därtill kommer emellertid att man i ivern att hitta en utväg inte närmare analyserat den miljöpåverkan som användning av biobränslen medför. Detta gäller bl a koldioxidfrågan. Assimilering och utsläpp vid förbränning balanserar på mycket lång sikt, men på en kort och medellång sikt är bilden antagligen mer komplicerad.

På tre till sex decenniers sikt är det inte självklart att t ex eldning av energiskog inte skulle ge något tillskott av koldioxid till atmosfären. Alternativet till odling av energiskog på åkermark torde i många fall vara granodling. Efter t ex 50 år binder granskogen ett mycket större kolförråd än en energiskogsodling. Även användningen av skogsbränsle kan tänkas leda till minskad assimilering (näringssämen försvinner). Även om den relativa tillväxtnedsetningen är blygsam kan den ackumulerade effekten på skogarnas "kollager" bli betydande.

Denna fråga är i dagens politiska situation tydligen mycket känslig. Både Naturvårdsverket och Statens energiverk har nogsammt undvikit att närmare analysera assimileringseffekterna, antagligen därför att frågan stör de stora ritningarna. När till slut en fristående studie, av Sören Wibe, visar att dessa effekter kan ha en betydande storleksordning, så har dessa båda verks generaldirektörer kastat sig över studien i ett samfällt fördömande istället för att ta initiativ till en omsorgsfull analys.

Att lägga locket på i den energipolitiska debatten, för att på så sätt inte komplicera problemen ytterligare för politikerna, och därmed försvåra beslutsfattandet, är emellertid något av det sämsta man kan göra. När det gäl-

ler energifrågorna tycks kostnaderna för politiska missgrepp kunna bli hur stora som helst. Enligt en beräkning av Lars Bergman vid Handelshögskolan i Stockholm är den årliga direkta kostnaden för en avveckling av kärnkraften 15 miljarder kronor. Den tillkommande årliga kostnaden för att vid en avveckling klara miljökraven är 18 miljarder kronor. Därtill kommer anpassningskostnader. Med sådana belopp vill det till att de energipolitiska besluten verkligen är grundade på genomtänkta sakliga överväganden, inte på en balans mellan olika särintressens politiska inflytande eller politiska rörelsers självbevarelse-tvång.

LARS HULTKRANTZ